

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ 78ο • ΤΟΜΟΣ 155ος • ΤΕΥΧΟΣ 1764 • ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

ΝΤΟΝ ΝΤΕΛΙΛΛΟ

Μπάαντεν - Μάινχοφ (Διήγημα)
Μετάφραση: Παλυύρα Ίσμουρίδου

ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Arthur Rimbaud (Ποίημα)

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΒΙΑ

Ή Λωξάντρα σαράντα χρόνια μετά

ΛΕΥΚΗ ΜΟΛΦΕΣΗ

Μαρία Λωξάντρα

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΚΑΡΗΣ

Ή Πόλη και ό οικιακός πολιτισμός της
Ή Από τή Λωξάντρα στην Πολίτικη κουζίνα

ΤΑΣΟΣ ΓΑΛΑΤΗΣ

Πέντε ποιήματα

ΤΖΩΝ Μ. ΚΟΥΤΣΥ

Αυτός και ό άνθρωπος του
Ή όμιλία κατά τήν άπονομή του Νόμπελ Λογοτεχνίας 2003
Μετάφραση: Ήθηνά Δημητριάδου

ΑΡΗΣ ΜΠΕΡΛΗΣ

Σημειώσεις στο περιθώριο τής όμιλίας του Τζών
Μ. Κουτσού στην Ήκαδημία τής Στοκχόλμης

ΕΥΤΥΧΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΡΑΚΗ

Οί φακές (Διήγημα)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ

Παγκόσμια ίσοπέδωση και τοπικές αντίστασεις

ΣΤΑΘΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΝΗΣ

Τρία ποιήματα

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΣ

Τό σώμα (Διήγημα)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΑΚΗΣ

Ή διαλεκτική ίστορίας και καθημερινότητας στον
Λουκή Λάρα του Δημητρίου Βικέλα

Θησαυρίσματα

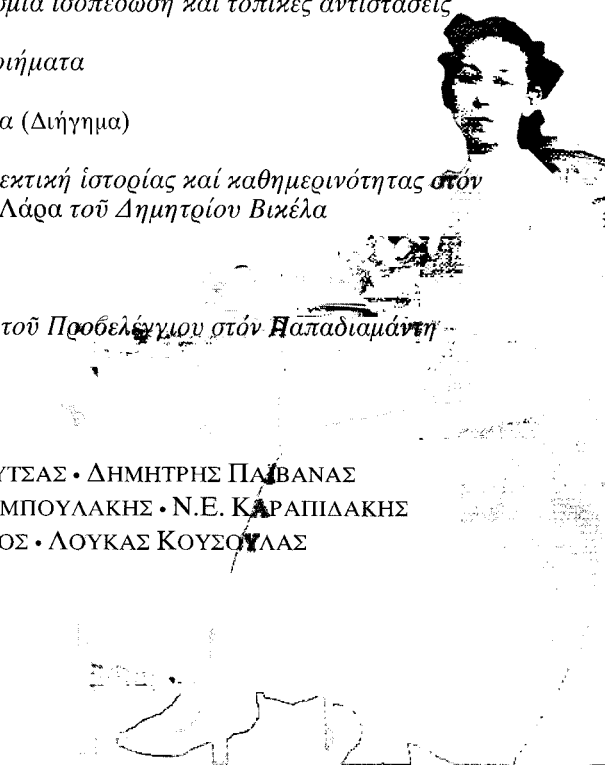
Α. ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΥ-ΚΑΤΣΗ

Ή ώδή του Προβελύγιου στον Παπαδιαμάντη

Μηνολόγιο

Ν.Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ • ΤΑΣΟΣ ΚΑΛΟΥΤΣΑΣ • ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΪΒΑΝΑΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ • ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ • Ν.Ε. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ • ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ • ΛΟΥΚΑΣ ΚΟΥΣΟΥΛΑΣ

Φεβρουάριος 2004

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Ἀγαπητή Νέα Ἐστία,

Στό τεύχος σου 1760, Ὀκτώβριος 2003, στό κείμενο τοῦ Στυλιανοῦ Ἀλεξίου «Σολωμικές εἰδήσεις», τό ὁποῖο ἀναφέρεται σέ διάφορα σύγχρονα γραφτά πού σχετίζονται μέ τόν Σολωμό, ὑπάρχει στό τέλος τοῦτο τό κομμάτι:

Ὁ Γιώργος Ἀράγης²⁵ προβληματίζεται ἂν εἶπε πράγματι ὁ Σολωμός τήν περιφημη φράση «πρέπει πρῶτα μέ δύναμη νά συλλάβῃ ὁ νοῦς» κ.λπ. Τό ζήτημα εἶναι λυμένο ἀπό καιρό. Φυσικά τήν εἶπε. Τή συζήτησή του μέ τόν Ἴταλό ποιητή Μόντι (Monti) τή διηγήθηκε ὁ ἴδιος ὁ Σολωμός, μέ χαρακτηριστικές λεπτομέρειες, στόν Τζουζέππε Ρεγκάλντι (Giuseppe Regaldi), ὁ ὁποῖος τήν περιέλαβε σέ βιβλίο του.²⁶ Ἡ φράση δέν ἔχει τό γενικό νόημα πού τῆς ἔδινε ὁ Πολυλάς: ἀφοροῦσε μόνο στήν ἀκριβή ἐρμηνεία ἐνός χωρίου τοῦ Dante.²⁷ Τό πρόσεξε αὐτό, πρὶν ἀπό ἑμένα, ὁ Ἐμμ. Κριαράς.²⁸

²⁵ «Ὁ Σολωμός εἶπε», Ἰγλαντρον (Κύπρου) 4, Μάιος 2003, σ. 41 κ.έ.

²⁶ *Storia e letteratura*, Διόβρονο 1879, σ. 345.

²⁷ ΣΠΠ, σ. 22, σημ. 24.

²⁸ Διονύσιος Σολωμός. Ὁ βίος — τό ἔργο, Θεσσαλονίκη 1957, σ. 23-24. Πρβλ. ἐπίσης Ἐμμ. Κριαράς, «Σολωμικά. Ἡ ἔκδοσις Ἀλεξίου καί μερικές διαπιστώσεις», Ἑλληνικά 45 (1995), σ. 336.

Ὁ ἀναγνώστης τῶν παραπάνω σειρῶν θά καταλάβει ὅτι ἐγώ στή συγκεκριμένη περίπτωση προβληματιζόμενος «ἂν εἶπε πράγματι ὁ Σολωμός τήν περίφημη φράση» – καί τίποτε ἄλλο. Περιεργο, δέν προβληματιζόμενος γι' αὐτό. Στό δισέλιδο ἄρθρο μέ τίτλο «Ὁ Σολωμός εἶπε...», στό περιοδικό Ἰγλαντρο, ἔθετα δύο ἐπιμέρους ἐρωτήματα-ζήτηματα. Στήν πρώτη σελίδα τό ἐρώτημα ἦταν ἂν ἡ φράση μᾶς παραδόθηκε ἀπευθείας, ἀπό τόν ἴδιο τόν Σολωμό, ἢ ἀπό δεύτερο πρόσωπο, πῶς, καί τί σημασία ἔχει αὐτό. Θά ἐπανέλθω στά ἐρωτήματα αὐτά ὑστερότερα. Στή δεύτερη σελίδα, τήν ὅποια ἀγνόησε ὁ Ἀλεξίου, τό ζήτημα ἦταν σέ τί ἡλικία εἶπε ὁ Σολωμός τή συζητήσιμη φράση καί ἂν ἡ ἡλικία πού τήν εἶπε ἔχει ἐπίσης κάποια σημασία. Παραθέτω τή σελίδα αὐτούσια:

Ὁ Σολωμός πρέπει νά συζήτησε μέ τόν Μόντη ὅταν ἦταν 19 ἢ 20 χρονῶν τό ἀργότερο, δηλαδή πολύ νέος. Ἄν κοιτάξουμε τό ἔργο του, ἀπό ἐκείνη τήν ἡλικία καί μετά, παρατηροῦμε ὅτι παρουσίασε μεγάλη εξέλιξη. Κάτι πολύ φυσικό. Φαντάζομαι ὅτι ἀνάλογη εξέλιξη θά παρουσίασε κι ἡ σκέψη του κι ὁ προβληματισμός του πάνω στήν προσέγγιση τῆς τέχνης. Ἄραγε ὁ Σολωμός τῶν Ἐλεύθερων Πολιορκημένων θά υἰοθετοῦσε τό νόημα τῆς φράσης πού εἶπε στόν Μόντη τότε στά 19 του χρόνια; Ἄγνοοῦσε τάχα ὁ Σολωμός ὅτι ἡ καρδιά, ἐνός ἀναγνώστη, ἀκροατῆ ἢ θεατῆ, ἀνταποκρίνεται ἀκαριαία στήν ἐπαφή μέ ὀρισμένη μορφή τέχνης, ἐνῶ ὁ νοῦς ἐνεργεῖ μέ σχετική βραδύτητα; Κι ἀγνοοῦσε ἀκόμα πῶς ἀδιαπέραστα στεγανά, ἀνάμεσα στό νοῦ καί στήν αἰσθαντικότητα, εἶναι ἀδύνατο νά υπάρξουν; Δέν τό πιστεύω. Οὔτε κι ὁ Πολυλάς βέβαια τό ἀγνοοῦσε. Ἡ σχετική φράση ἔχει τή σημασία της μόνο ἂν τή συναρτήσουμε μέ τήν ἡλικία πού τή διατύπωσε, ἂν ὑποθέσουμε πῶς τή διατύπωσε ἀκριβῶς ἔτσι, ὁ νεαρός Σολωμός.

Τί συμβαίνει ὅμως σήμερα; Σήμερα, σύμφωνα μέ συναφή δημοσιεύματα, ἀποδίνουμε τή φράση γενικά στό Σολωμό. Κι ἐπειδή Σολωμό θεωροῦμε κατεξοχήν τόν ὄρμο Σολωμό, τήν ἀπο-

δίνουμε στόν ὄρμο ποιητή. Κάνουμε δηλαδή, ἀσυνείδητα, μιά χρονική μετάθεση. Τέτοια πού δέν ἀκριβολογεῖ, οὔτε ὡς πρὸς τό ποιὸς μᾶς παράδωσε τή φράση, οὔτε ὡς πρὸς τό ποιά περίοδο τοῦ Σολωμοῦ ἀφορᾷ. Τή φράση τή διατύπωσε ἔτσι ὁ Πολυλάς καί ἀναφέρεται στόν ποιητή, ὅταν ἀκόμα ἦταν φοιτητής στήν Ἰταλία. Στή Ζάκυνθο ὁ Σολωμός ἐπέστρεψε τό 1918, σέ ἡλικία 20 ἐτῶν.

Ἡ περίπτωση τῆς φράσης πού προαναφέρα ἀποτελεῖ ἓνα ἐνδεικτικό παράδειγμα σχετικά μέ μιά γενικότερη τάση πού ἐπικρατεῖ. Ἔχουμε τήν τάση νά δίνουμε ἀπόλυτο χαρακτήρα σέ γνώμες ἢ ἔργα πνευματικῶν ἀνθρώπων, χωρίς νά τά σταθμίζουμε ἱστορικά καί νά λογαριάζουμε ἔτσι τή σχετικότητά τους. Ἰδιαίτερα συμβαίνει αὐτό σέ μελέτες πού ἀφοροῦν τό συνολικό ἔργο διάφορων συγγραφέων. Σέ τέτοιες μελέτες χρησιμοποιοῦνται πολλές φορές τεκμήρια – γνώμες, πράξεις, κομμάτια τοῦ ἔργου – ἀπό διαφορετικά χρονικά στάδια τῆς ζωῆς τῶν συγγραφέων αὐτῶν. Μέ ἀντικειμενικό σκοπό νά προκύψει ὀρισμένη «ὀλική» θέση τοῦ μελετητῆ πάνω στή ζωὴ ἢ τό ἔργο ἐνός ποιητῆ, πεζογράφου κ.λπ. Θέλω νά τονίσω ὅτι αὐτῆ ἢ τακτικῆ ἀποτελεῖ σχεδόν κανόνα. Φαινομενικά οἱ μελέτες αὐτές δέν παρουσιάζουν τίποτα τό ἐλεγχόμενο. Στήν πραγματικότητα ὡστόσο ἐλέγχονται γιά τόν αὐθαίρετο συμφητισμό τεκμηρίων πού ἀνήκουν σέ διαφορετικές δημιουργικές φάσεις ἐνός ἔργου ἢ προσώπου. Ἄν τό δεῖ κανεῖς ἀπό τήν ὀπτική αὐτή, ἡ συνολική μελέτη ἐνός λογοτεχνικοῦ ἔργου ἀποτελεῖ μᾶλλον πεδίο λεπτῶν διακρίσεων παρά συμφητισμῶν. Γιατί τά διάφορα ἐξελικτικά στάδια αὐτοῦ τοῦ ἔργου εἶναι πάντα ὡς ἓνα βαθμῶ στάδια ἐξελικτικῶν διαφοροποιήσεων. Ἄλλιῶς θά ἦταν ἀπλῆς ἐπαναλήψεις δέν ἐπιδέχονται συμφητιστικῆ ἐξίσωση μεταξύ τους. Αὐτονόητο θά ἔλεγε κανεῖς. Πράγματι, ἀλλά συχνά τό ξεχνοῦμε.

Αὐτά στή δεύτερη σελίδα.

Ἐπανέρχομαι τώρα στά ἀρχικά ἐρωτήματα. Εἶναι ἡ συγκεκριμένη φράση σολωμική ἀπό

πρώτο χέρι ή από δεύτερο; Καί ἄν, ὅσο ξέρουμε, εἶναι ἀπό δεύτερο χέρι, πόσο εἶναι θεμιτό νά τήν ἀποδίνουμε αὐτούσια, δηλαδή κατά λέξη, στόν Σολωμό; Σύμφωνα μέ τόν Ἀλεξίου, ὁ Σολωμός διηγήθηκε, «μέ χαρακτηριστικές λεπτομέρειες», τή συζήτησή του μέ τόν Μόντι στόν Ρεγκάλντι, ὁ ὁποῖος τήν περιέλαβε σέ βιβλίο πού δημοσιεύτηκε στό Λιβόρνο τό 1879. Εἴκοσι δύο χρόνια νωρίτερα ὁ Πολυλάς ἀνάφερε συνοπτικά τή συζήτηση αὐτή καί τή φράση τοῦ Σολωμοῦ πρὸς τόν Μόντι. Ἔς δοῦμε τά σχετικά μέ τήν «περίφημη» φράση ἀποσπάσματα, τόσο τοῦ Πολυλά, ὅσο καί τοῦ Ρεγκάλντι.

Εὐρισκόμενος εἰς τό Μιλάνο ἐγνώρισε τόν Μόντι, καί τόν ἔβλεπε συχνά. Ἐπείραζε τόν περίφημον ποιητήν ἢ κριτική τόλμη τοῦ Σολωμοῦ, ὁ ὁποῖος, μ' ὄλον ὅτι εὐλικρινῆς θαυμαστής του, δέν ἐδίσταζε ὅμως ποτέ νά τοῦ φανερώσῃ τή γνώμη του. «Δέν πρέπει τινάς νά συλλογίζεται τόσο» τοῦ εἶπε ὁ Μόντις ἐρεθισμένος, ἐνῶ ὁ Σολωμός ἐρμήνευε ἕνα χωρίον τοῦ Δάντη, «πρέπει νά αἰσθάνεται, νά αἰσθάνεται». Πρέπει πρώτα μέ δύναμι νά συλλάβῃ ὁ νοῦς, ἀπάντησε εὐθύς ὁ νέος ποιητής, κ' ἔπειτα ἡ καρδιά θερμά νά αἰσθανθῇ ὅ,τι ὁ νοῦς ἐσυνέλαβε.

Τό ἀπόσπασμα ἀπό τά «Προλεγόμενα» τοῦ Πολυλά.¹

Ρεγκάλντι:

Εἶχε δημοσιευθῆ τό χρυσό βιβλίο τοῦ Περτικάρη: «Γιά τούς συγγραφεῖς τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνα». Ὁ Μόντι τό κρατοῦσε στό χέρι καί, δείχνοντας τή σελίδα τοῦ βιβλίου 2 §7, γεμάτος θαυμασμό, ρώτησε τόν Ζακυνθινό τή γνώμη του γιά τόν Περτικάρη. Ὁ Σολωμός, ποιητής δέκα ἐφτά χρόνων, ἄρχισε νά διαβάζῃ τήν ἐρμηνεία πού δίνει στό στίχο τοῦ Δάντη ἀπό τό

πρώτο ἄσμα τῆς «Θείας Κωμωδίας» «mi rispingeva là dove 'l sol tace», ἐνῶ ὁ Μόντι μπροστά στόν καθρέφτη του ξουριζόταν.

Ὁ Περτικάρη λέει ὅτι ὁ Δάντης, ἢ μάλλον ὁ ἀναγνώστης, στό στίχο ἐκεῖνο «τρέμει ἐξ αἰτίας τῆς ἀπέραντης ἐρημίας πού ἀπλώνεται ἀνάμεσα γῆς καί κόλασης». Ἡ ἰδέα αὐτή φαινόταν σωστή στό Μόντι, ἀλλά σαφερῆ στό Σολωμό, ὁ ὁποῖος ὑποστήριζε ὅτι ἡ τρομάρα δέν προέρχεται ἀπό τό λόγο ὅτι φανταζόταν τή μεγάλη ἔρημο μεταξύ γῆς καί κόλασης, ὅπου ὁ Δάντης δέν ἤξερε ὅτι πήγαινε, ἀλλ' ἀπό τήν ἀβεβαιότητα μέσ στήν ὁποία ἡ ψυχὴ βασανίζετο ἀνάμεσα στήν ἔρημο καί στόν ἀγνωστο τόπο ὅπου θά ἔβγαινε.

Ὁ Μόντι, πού συνήθως ἦταν ἀνυπόμονος στίς ἀντιλογίες, ὅπως βεβαιώνει ὁ Τομαζέο, θυμωμένος ἔφησε τό ξούρισμα καί, γυρίζοντας στό Ζακυνθινό νέο, ξέσπασε:

—«Δέν πρέπει τόσο νά λογιχεύσαι, πρέπει νά αἰσθάνεσαι!»

Κι' ὁ Σολωμός, λαβωμένος ἀπό τήν ἐπίπληξη, φώναξε:

—«Ἐκεῖνος εἶναι πράγματι ἄνθρωπος πού αἰσθάνεται ἐκεῖνο πού κατάλαβε!»²

Ἄκόμα δύο μικρά μέρη ἀπό τό ἴδιο κείμενο τοῦ Ρεγκάλντι:

[...] Μέ εὐχαρίστηση ξαναγυρίζω μέ τό μνημονικό στό Κάστρο [τῆς Κέρκυρας], ὅπου στά 1851, τ' ἀπογεύματα, στόν ἴσκιό πού ἀπλώνεται ἀπό τήν ἀγγλικανική ἐκκλησία ἕως τά πλευρά τοῦ Κάστρου, συνήθιζα νά συναντῶ τόν ὑπέροχο ἐρημίτη, τόν Κόντε Σολωμό, τόν Τυρταῖο τῆς νεώτερης Ἑλλάδας.

Γνώρισε [ὁ Σολωμός] τό Τζιορντάνη καί τό Μόντι, τούς δύο αὐτούς διάσημους, πού κατεῖχαν τά πρωτεῖα στόν πεζό λόγο καί στήν ποίηση τῆς Ἰταλίας, κι' ἐγνώρισε κι' ἄλλους ποιητές καί συγγραφεῖς μας, γιά τούς ὁποίους μ-

¹ Διονύσιος Σολωμός, Ἔπαντα, τόμ. Α' Ποιήματα, ἐπιμέλεια-σημειώσεις Λίνος Πολίτης, ε' ἔκδοσις, Ἰκαρος, Ἀθήνα 1986, σ. 12.

² Μετάφραση Κώστα Καιροφύλα, στό βιβλίο του Ἡ ζωὴ καί τό ἔργο τοῦ Σολωμοῦ, Ἀθήνα 1946, σ. 678.

λώντας διηγότου διάφορα εὐχάριστα καὶ περιέργα ἀνέκδοτα.³

Ἀπὸ τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Ρεγκάλντι προκύπτουν, μεταξύ ἄλλων, τὰ ἀκόλουθα: α) Ὁ Ρεγκάλντι γνώρισε στὴν Κέρκυρα τὸν Σολωμό τριάντα ἕξι χρόνια ἀργότερα ἀπὸ τότε πού ὁ Ἑλληνας ποιητὴς εἶχε τὴ σχετικὴ συζήτηση μὲ τὸν Μόντη. β) Ὁ Ρεγκάλντι ἔγραψε ἀργότερα ἀπὸ μνήμης τίς ἀναμνήσεις του ἀπὸ τίς συναντήσεις του μὲ τὸν Σολωμό στὴν Κέρκυρα. Συνεπῶς τὰ λόγια τοῦ Ρεγκάλντι εἶναι προϊόντα διπλῆς μνημόνευσης: τόσο τοῦ Σολωμοῦ, ὅσο καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Ρεγκάλντι. γ) Οἱ διηγήσεις τοῦ Σολωμοῦ στὸ Ρεγκάλντι εἶχαν ἀνεκδοτολογικὸ χαρακτήρα. Καὶ ἄρα τὸ πνεῦμα πού λεγόταν δὲν ἦταν δεσμευτικὸ γιὰ τὴ γνώμη πού εἶχε ὁ Σολωμός, πάνω στὸ ἴδιο θέμα, τὸ 1851.

Συγκρίνοντας τώρα τὴ φράση, τοῦ Σολωμοῦ στὸν Μόντη, πού μᾶς παραδίνει ὁ Πολυλάς (ἀπὸ μνήμης ἐπίσης) καὶ τὴ φράση πού μᾶς παραδίνει ὁ Ρεγκάλντι βλέπουμε πῶς δὲν εἶναι ἴδιες. Γιατί εἶναι πολὺ διαφορετικὸ νὰ λέει κανεὶς «Ἐκεῖνος εἶναι πράγματι ἄνθρωπος πού αἰσθάνεται ἐκεῖνο πού κατάλαβε» ἀπὸ τὸ νὰ λέει «Πρέπει πρῶτα μὲ δύναμι νὰ συλλάβῃ ὁ νοῦς κ' ἔπειτα ἡ καρδιά νὰ αἰσθανθῇ ὅ,τι ὁ νοῦς ἐσυνέλαβε». Ἡ πρώτη λέει πῶς, ἂν κάποιος καταλαβαίνει (ἓνα ποιητικὸ κείμενο) χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνεται, δὲν εἶναι (πραγματικὸς, σωστός) ἄνθρωπος. Ἡ δευτέρη λέει πῶς, ὅταν ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἓνα ποιητικὸ κείμενο, πρέπει πρῶτα νὰ τὸ συλλάβουμε διανοητικὰ καὶ ἔπειτα νὰ τὸ αἰσθανθοῦμε. Ὅπως καὶ νὰ εἶναι οἱ δύο φράσεις διαφέρουν τουλάχιστο ὡς πρὸς τὴ διατύπωση. Καθόλου παράξενο μιά καὶ μᾶς παραδόθηκαν ἀπὸ δεύτερο χέρι. Ἄν

μᾶς εἶχε παραδοθεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Σολωμό ἢ αὐθεντικὴ φράση θὰ ξέραμε τὴν ἀκριβῆ μορφή καὶ σημασίᾳ της. Τώρα δὲν τὴν ξέρουμε καὶ δὲν μᾶς δίνει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ τὴ βάζουμε στὸ στόμα τοῦ ποιητῆ. Σέ καμιά ἐπίσης περίπτωση δὲν ἔχουμε τὸ περιθώριο νὰ τὴ σχετίζουμε μὲ τὸν ποιητικὰ καὶ πνευματικὰ ὄριμο Σολωμό.

Τέλος, ἂν ἡ φράση (-εις) ἔχει ἢ δὲν ἔχει «τὸ γενικὸ νόημα πού τῆς ἔδινε ὁ Πολυλάς» δὲν ἀφορᾷ τὸ κείμενό μου στὸ περιοδικὸ Ἕλκντρον. Ὅμως, μιά καὶ γίνεται λόγος, εἶναι φανερό πῶς βρισκόμαστε μπροστά σέ μιά ἀφοριστικὴ ρήση. Καὶ οἱ ἀφοριστικὲς ρήσεις εἴτε πρόκειται γιὰ τὴν ἐρμηνεία ἐνός στίχου εἴτε περισσότερων, ἔχουν ἀποφθεγματικὸ χαρακτήρα. Ἔτσι, ἔχουν πάντα ἀνάλογα γενικὸ νόημα.

Κατὰ τὰ ἄλλα ἄς μὴ χανόμαστε γιὰ μιά φράση πού οὔτε τὴν ἀκριβῆ μορφή της ξέρουμε οὔτε, ὅπως μᾶς παραδόθηκε, φαίνεται νὰ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὴν ποιητικὴ μέθεξι. Ἀφορισμοὶ σέ αὐτὸν τὸν τομέα καὶ μονομερεῖς διαχωρισμοὶ ἀνάμεσα στὴ νόηση καὶ στὸ συναίσθημα εἶναι ἐκτός πραγματικότητας.

Μέ τιμὴ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΑΓΗΣ

³ Ὁ.π., σ. 676, 677.